

МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В КЕРІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті представлено результати першої частини дослідження, проведеного серед керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Здійснено моделювання розвитку технологічної компетентності в керівників ЗНЗ, визначено індикатори означеної компетентності. Зроблено спробу виявити сприйняття респондентами власних навичок у галузі використання інформаційно-цифрових технологій, знання та застосування правил поведінки в інтернет-середовищі, поведінкові установки щодо використання інформаційно-цифрових технологій в управлінській діяльності, прийняття усвідомлених рішень у виробничих ситуаціях, що стосуються організації діяльності й управління навчальним закладом.

Ключові слова: технологічна компетентність, інформаційно-цифрова компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, керівники загальноосвітніх навчальних закладів, післядипломна освіта.

В статті представлені результати першої частини дослідження, проведеного серед керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Здійснено моделювання розвитку технологічної компетентності в керівників ЗНЗ, визначено індикатори означеної компетентності. Зроблено спробу виявити сприйняття респондентами власних навичок у галузі використання інформаційно-цифрових технологій, знання та застосування правил поведінки в інтернет-середовищі, поведінкові установки щодо використання інформаційно-цифрових технологій в управлінській діяльності, прийняття усвідомлених рішень у виробничих ситуаціях, що стосуються організації діяльності й управління навчальним закладом.

Ключевые слова: технологическая компетентность, информационно-цифровая компетентность, информационно-коммуникационные технологии, руководители общеобразовательных учебных заведений, последипломное образование.

There are presented results of the first part of research in the article. Study was taken among the leaders of schools. An aim is a model of development of technological competence in the leaders of schools, indicators of technological competence of leader. The subject of research is an exposure of respondents' own skills in area of the use of information digital technologies, knowledge and using of rules of behavior in an environment of the

Internet, options of the use of information digital technologies in administrative activity, making decision in situations at work.

Key words: technological expertise, information and digital competence, information and communication technology, school principals, postgraduate education.

Постановка проблеми. Сучасні реалії вимагають від директора загальноосвітнього навчального закладу не лише самостійного, творчого, а й ефективного, в широкому компетентнісному розумінні, професійного керування закладом.

Компетентність керівника розуміється як сукупність знань, навичок та поведінкових установок і є складовою якості особистості, об'єднує здібності, можливості, навички, необхідні або достатні для досягнення певної мети (очікуваних результатів). Завданням директора загальноосвітнього навчального закладу є правильна організація роботи сучасної школи. Порівняно з періодом демократичного централізму, коли директор був зобов'язаний виконувати лише задалегідь поставлені завдання, сучасні реформи надали керівникам значну свободу в організації та управлінні як навчальним закладом, так і фінансовими ресурсами.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Проблема компетентнісного підходу у формуванні та підвищенні кваліфікації фахівців є сьогодні надзвичайно актуальною. У працях Н. Бібік [1], О. Овчарук [11], О. Пометун [12], Дж. Равена [13], А. Хуторського [15] розкрито сутність та основні компоненти компетентнісного підходу в освіті.

До компетентності як предмета дослідження зверталися такі українські вчені – дослідники різних галузей: Н. Василенко (соціокомунікативна та логічна компетентності керівників профільних ЗНЗ) [3], Л. Васильєва (комунікативна компетентність майбутніх лікарів) [4], Т. Гуріна (інформаційна компетентність в учителів іноземної мови) [6], Л. Киенко-Романюк (науково-методична компетентність педагога) [7], Н. Ничкало (комунікативна компетентність філологів) [10]. Інформаційну компетентність фахівців також досліджували Т. Волкова, М. Жалдак, М. Головань, Н. Морзе, А. Харківська та ін. У працях В. Лугового [8], В. Майбороди [9] розкривається сутність технологічної компетентності державних службовців. К. Серченко визначила компоненти технологічної компетентності державних службовців [14].

Проте недостатньо розглянутим залишається питання індикаторів розвитку технологічної компетентності у керівників загальноосвітніх навчальних закладів. Зважаючи на це, **метою статті** є моделювання розвитку технологічної компетентності у керівників шкіл, а також визначення індикаторів означеної компетентності.

Предметом дослідження стало виявлення сприйняття респондентами власних навичок у галузі використання інформаційно-цифрових технологій, знання та застосування правил поведінки в інтернет-середовищі, поведінкові установки щодо використання інформаційно-цифрових технологій в управлінській діяльності, прийняття усвідомлених рішень у виробничих ситуаціях, що стосуються організації діяльності та управління навчальним закладом.

Виклад основного матеріалу. Нові технології супроводжують сучасну людину повсякчас. Так, молодь сьогодні не може уявити собі процес отримання інформації без доступу до мережі Інтернет, поглиблюючи, таким чином, свої цифрові навички: володіння цифровими інструментами і використання нових технологій для особистого розвитку. На жаль, лише незначна частина педагогічних працівників сьогодні можуть ефективно використовувати інтернет-ресурси у ході організації навчальної та позанавчальної роботи, підтримуючи потреби учнів у нових способах спілкування в цифровому середовищі. Крім того, і не всі керівники загальноосвітніх навчальних закладів володіють технологічною, зокрема й інформаційно-цифровою, компетентністю на рівні способу життя – усвідомленого використання у професійних та життєвих ситуаціях. Такий розрив спричиняє відірваність навчального закладу від сучасного життя, а як наслідок – зниження його авторитетності. Подібна ситуація притаманна не лише Україні.

Апелюватимемо до результатів дослідження Фонду Orange і польського Братства лицарів Гутенберга у співпраці з Інститутом інформаційних та книжкових досліджень Варшавського університету (UW IINiSB), оскільки, за нашими спостереженнями та аналізом наукових праць наших західних сусідів, можемо констатувати, що ми швидше схожі, ніж відмінні у виявленні технологічних компетентностей працівниками освітньої галузі [16]. Так, у 2013 році польськими науковцями досліджувалася цифрова грамотність молоді («Цифрова компетентність молоді в Польщі») та педагогів («Цифрові компетентності вчителів і використання нових засобів масової інформації в системі початкової, молодшої середньої та старшої середньої освіти. Діагностика»). Результати означеного дослідження засвідчили, що межа між віртуальним простором і реальним світом серед молоді не є чіткою. Так, 91% підлітків користується мережею Інтернет щодня, присвячуючи цьому в середньому 2,5 години на день. Також було доведено, що Інтернет перестав бути для молодих людей просто розвагою, забавкою або заповненням вільного часу. 98% підлітків зауважили, що вони використовують мережу для пошуку інформації та набуття знань, 72% опитаних переконують, що навчатися, не маючи доступу до мережі Інтернет, набагато складніше, а 65% – ще й набагато нудніше. Крім того, 6 із 10 підлітків зазначили, що Інтернет є для них основним джерелом інформації, необхідної у підготовці до уроків.

Результати дослідження інформаційно-цифрової грамотності вчителів, використання ними нових технологій в освіті, з одного боку, показують, що 94% педагогів готові використовувати комп'ютер і мережу Інтернет у школі, 64% – упевнені, що завдяки новим засобам масової інформації навчання буде значно легшим і цікавішим, 60% – мають доступ до цифрових пристроїв, відповідним чином адаптованих для використання під час уроку. З іншого боку, опитування засвідчило абсолютно базові навички педагогів, що складає 86% і вище, на рівні найслабшого у навчанні учня (скопіювати, перемістити файл або папку, вирізати, вставити вибрані фрагменти тексту, використати основні функції електронних таблиць, презентація електронних слайдів), що жодним чином не може свідчити про їх достатній рівень комп'ютерної грамотності.

Багато вчителів воліли б, аби новітні технології використовувалися за межами школи, хоча більшість із них (більше 80%) регулярно здійснюють пошук навчальних матеріалів у мережі Інтернет. Однак варто зауважити, що більше 64% педагогів дуже рідко або зовсім не рекомендують своїм учням здійснювати пошук навчальних матеріалів у мережі.

Взаємодія з керівниками загальноосвітніх навчальних закладів у ході підвищення кваліфікації в курсовий та міжкурсний періоди дає чітке уявлення про кількість шкіл та вчителів, що спрошують щоденне професійне життя (унікаючи бюрократії) за допомогою найпростіших інструментів Google-файлів на Google Drive. Із власного досвіду роботи автора статті на посаді завідувача відділу інформаційних технологій Вінницької академії неперервної освіти можна констатувати такий факт, що сьогодні є ще чимало шкіл, яким необхідно досить багато часу, наприклад, аби представити на конференції досягнення педагогічного та учнівського колективів у сфері ІКТ-проектів, адже в цьому навчальному закладі працюють у Dropbox, який не дає можливості редагувати вміст документа одночасно кількома людьми.

Оскільки, як видно із досліджень та особистого досвіду роботи автора з цільовою аудиторією, цифрова грамотність учителів перебуває на низькому рівні, потребує уваги ще одна сфера вивчення питання та організації навчальної й розвивальної роботи в системі післядипломної освіти – розвиток технологічної компетентності керівників загальноосвітнього навчального закладу. На нашу думку, два фактори мають найбільший вплив на розвиток технологічної, зокрема інформаційно-цифрової, компетентності керівників загальноосвітнього навчального закладу:

- доступ до різноманітних цифрових інструментів та ідей для їх застосування;

- мотивація і безпечне навчальне середовище (безпосередня та дистанційна підтримка від викладачів/тьюторів системи післядипломної педагогічної освіти).

Моделюючи розвиток технологічної компетентності керівників загальноосвітнього навчального закладу в системі післядипломної освіти, ми прагнули з'ясувати, якими є модулі підготовки та їх змістове і процесуальне наповнення в системі післядипломної освіти, а також індикатори технологічної компетентності керівника, які організують діяльність сучасного загальноосвітнього навчального закладу (*див. табл.*).

**Індикатори технологічної компетентності
керівника загальноосвітнього навчального закладу**

	Знання	Уміння/навички	Установки до усвідомлених ситуативних рішень
Використання комп'ютерів різних типів	знає різні типи, моделі комп'ютерів (стаціонарні, мобільні)	уміє користуватися довільно обраним типом/ моделлю комп'ютера	в яких ситуаціях використати комп'ютер із метою підвищення якості управління ЗНЗ
Використання мобільних пристроїв, програм	знає різні типи програм, а також типи та моделі мобільних пристроїв	уміє користуватися довільно обраним типом мобільного пристрою, програмою	в яких ситуаціях використати мобільний пристрій/ програму з метою підвищення якості управління
Використання мобільних апікацій	знає різні типи мобільних апікацій	уміє обслуговувати різноманітні мобільні апікації	які мобільні апікації використати, аби поліпшити якість управління навчально-виховним процесом у ЗНЗ
Використання периферійних пристроїв (наприклад, проєкційних)	знає різні типи, периферійних пристроїв	уміє обслуговувати різноманітні периферійні пристрої	який із периферійних пристроїв використати, аби поліпшити якість управління персоналом
Використання систем управління колективом	знає різні типи, системи управління колективом	уміє використовувати різні типи, системи управління колективом	на які типи, системи управління колективом варто звернути особливу увагу
Свобода дій у мережі Інтернет	знає різні можливості користування/ під'єднання до мережі Інтернет	уміє використовувати Інтернет (під'єднання до місцевої мережі wi-fi, користування мережею)	які є можливості під'єднання до мережі Інтернет (наприклад, wi-fi із паролем)
Можливості організації діяльності закладу з використанням нових освітніх технологій	знає можливості організації управлінського процесу на певному етапі з використанням нових технологій	уміє використовувати нові технології	які нові технології для оптимізації та підвищення якості управлінського процесу варто використати
Використання електронних ресурсів у контексті цілей	знає можливості використання електронних ресурсів у контексті управлінських цілей, специфіку цільової групи	уміє використовувати електронні ресурси в контексті управлінських цілей	які електронні ресурси в контексті управлінських компетенцій щодо виробничих цілей, цільової групи необхідно використати
Планування процесу з використанням нових освітніх технологій	знає принципи планування процесу з використанням нових освітніх технологій	уміє планувати процесуальні дії щодо використання нових освітніх технологій	які нові технології варто включити до плану роботи
Проектування власних електронних ресурсів	знає принципи проектування власних електронних ресурсів	уміє проектувати власні електронні ресурси	у чому полягає цінність проектування власних електронних ресурсів
Використання сучасних методів реалізації управлінського процесу	знає сучасні управлінські методи (веб-квест, гейміфікація, метод проєктів)	уміє використати сучасні управлінські	яка мета використання сучасних управлінських методів
Використання нових освітніх технологій	знає можливості застосування нових технологій	уміє використовувати нові технології	як поєднати управлінські методи з новими технологіями

Спроекована нами модель розвитку технологічної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів містить такі модулі: **цільовий** (*запит українського суспільства*: формування компетентнісного випускника; *мета навчально-виховного процесу*: сформулювати десять ключових компетентностей; завдання освіти, що реалізуються через дев'ять освітніх компонентів); **стратегічний** (*концепція*: наукові підходи, принципи; *нормативно-правова база*: загальна середня освіта, вища освіта, післядипломна освіта); **змістовно-процесуальний** (*психолого-педагогічні умови*: науково-методичні, особистісно-мотиваційні, соціокомунікативні,

адміністративно-управлінські, навчально-технологічні; зміст, форми, методи, засоби навчання); **рефлексивно-установочний** (*критерії оцінювання особистої позиції*: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, операційно-процесуальний, особистісний, рефлексивний; *моніторинг*; *рівні розвитку технологічної компетентності*: мінімальний, достатній, оптимальний; *рівні готовності до впровадження у професійну діяльність/поведінкові установки*: задовільний, достатній, високий); **підсумковий** (*очікуваний результат*: розвинута технологічна компетентність керівника ЗНЗ, достатня для виконання професійної діяльності та навчання впродовж усього життя).

Висновки. Таким чином, модель розвитку в керівників загальноосвітніх навчальних закладів технологічної компетентності в системі післядипломної освіти передбачає організацію процесу за п'ятьма модулями з урахуванням факторів впливу та дванадцяти індикаторів. Керівник, в якого технологічна компетентність розвинута на оптимальному рівні, володіє критичним мисленням, здатністю приймати усвідомлені ситуативні рішення, спрямовані на досягнення очікуваних результатів, успішно організовувати навчально-виховний процес і організаційно-фінансову діяльність навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бібік Н. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. Бібік // Основна школа. – 2005. – Вип. 3–4.
2. Быховский Я. С. Образовательные веб-квесты [Электронный ресурс] / Я. С. Быховский. – Режим доступа : http://www.iteach.ru/met/metodika/a_2wn4.php. – Название с экрана.
3. Василенко Н. В. Хмарні технології як засіб розвитку логічної компетентності керівників профільних загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Василенко // Обрії. – 2014. – № 2. – С. 37–41.
4. Васильева Л. Н. Коммуникативная компетентность и совладающее поведение будущих врачей / Л. Н. Васильева // Вестник КГУ им. Н. А. Некрасова. – 2009. – Т. 15. – № 5. – С. 172–176.
5. Внедрение информационных технологий [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/>. – Название с экрана.
6. Гурина Т. Формування інформаційної компетентності в процесі фахової підготовки вчителя іноземної мови [Електронний ресурс] / Т. Гурина. – Режим доступа : http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/10/5.pdf / – Назва з екрана.
7. Кищенко-Романюк Л. А. Науково-методична компетентність педагога в контексті завдань сучасної післядипломної освіти / Л. А. Кищенко-Романюк // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. – 2013. – Вип. 40 (2). – С. 233–238.

8. Луговий В. І. Компетентності і компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс / В. І. Луговий // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – К. : Гнозис, 2009. – 630 с.

9. Майборода В. К. Проблеми деонтологічної підготовки у системі вищої професійної освіти / В. К. Майборода, В. Ю. Артемов // Проблеми освіти. – 2012. – № 73. – С. 11–15.

10. Ничкало Н. Г. Дидактичні принципи формування комунікативної компетентності майбутніх філологів у позанавчальній діяльності з використанням мультимедійних технологій / Н. Г. Ничкало // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2013. – Вип. 4.

11. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. – К. : К.І.С., 2003.

12. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун. – К. : К.І.С., 2004.

13. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен ; пер. с англ. – М. : Когито – центр, 2002.

14. Серченко К. Технологічна компетентність державних службовців: поняття та сутність / К. Серченко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2014. – Вип. 4. – С. 170–180.

15. Хуторской А. К. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А. К. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2.

16. Kwiatkowska D. Dojrzałość technologiczna uczniów w świetle wyników badań ankietowych [Elektroniczne źródło] / D. Kwiatkowska, M. Dąbrowski. – Dostęp : <https://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=pl&tl=uk&u=http%3A%2F%2Fwww.ementor.edu.pl%2Fartykul%2Findex%2Fnumer%2F43%2Fid%2F896&anno=2>. – Tytuł ekranu.

Дата надходження до редакції: 27.03.2017 р.

УДК 37.013.42

Лариса КИЩЕНКО-РОМАНЮК,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри управління та адміністрування

Вінницької академії неперервної освіти

ШКОЛА ДЛЯ ВСІХ У ДІЇ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті визначено, що суб'єкт-суб'єктні відносини й активність між учителем і учнем можуть, з одного боку, допомогти у виявленні труднощів або особливих здібностей дитини, а з іншого – сприяти впровадженню підтримуючих дій. Доведено, що врахування психолого-педагогічних аспектів допоможе успішній реалізації ідеї «Школа для всіх» у рамках інклюзивної освіти, організації роботи з учнями з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта, суб'єкт-суб'єктні відносини, «Школа для всіх», учні з особливими освітніми потребами.

В статті определено, что субъект-субъектные отношения и активность между учителем и учеником могут, с одной стороны, помочь в выявлении трудностей или особых способностей ребенка, а с другой – способствовать внедрению